

Prefață

Cănița Popa Adriana realizează un studiu care propune spre meditație câteva repera valorice în cultura și arta plastică românească. Tot studiul este pus în slujba unei idei generoase, prin care se urmărește sublinierea importanței rolului artei românești, în definirea unei identități culturale specifice, prin care România să se poată afirma într-o lume în plin proces de transformare, de reșezare valorică, în plină globalizare.

În perioada postcomunistă, problema identității noastre culturale și a raporturilor cu lumea europeană a cunoscut un nou episod legat de depășirea handicapului atâtor decenii de izolare, iar examenul comparativ ne-a ajutat să ne redescoperim decalajul istoric față de societățile occidentale dezvoltate. Starea economică precară, insuccesele reformei și atâtea anomalii ale tranziției postcomuniste au alimentat sentimentul de frustrare și complexul de inferioritate al românilor. Prin reformele și standardele impuse de Uniunea Europeană, integrarea a devenit prilejul unui examen sever, ce pune cultura română în situația de a-și redeschide dosarul identității sale, în termeni mai radicali, și de a găsi răspunsuri la noile sfidări ale istoriei și capacitatea de a articula politici culturale eficiente.

Cultura, atât de determinată de condiții particulare, are totuși o vocație universală, anume aceea de a exprima în forme simbolice condiția umană, dintr-un anumit timp și loc. Aspirația spre universalizare e înscrisă în „programul” oricărei culturi naționale. Universalitatea este o dimensiune internă a creației artistice naționale iar Cănița Popa Adriana completează argumentarea prin exemple concrete ale unor artiști contemporani. Specificul național în artă, definirea noastră identitară a fost și este o preocupare constantă și va fi atât timp cât ne recunoaștem apartenența la o națiune, la un sistem de valori, atât timp cât vom ști cine suntem, de unde venim și unde mergem. Fără specificul pe care ni-l dăruiește etnia și neamul nu am fi decât niște anonimi, niște ființe fără nume, fără identitate, practic nu am exista.

Identitatea culturală este certificatul de existență, prin care un popor își legitimează locul în istoria universală. Națiunile dezvoltate, cu o puternică conștiință de sine, își apreciază valorile culturale, care sunt protejate și promovate, întrucât ele sunt o mărturie tangibilă și simbolică a trecerii lor prin istorie, un indicator al creativității lor.

În *Trepte ale afirmării identității prin artă* doamna prof. dr. Adriana Popa Cănița fixează repere prin care se afirmă identitatea noastră cultural-artistică, găsind posibile soluții în modul în care arta populară, civilizația satului a influențat creatorii artei noastre

culte. Un alt posibil reper identitar este găsit în ornamentica populară, în modul în care motivele geometrice străbat timpul, pornind din culturile străvechi, preistorice. În studiul său relizează o incursiune în arta românească evidențiind reprezentanți importanți ai picturii și artei textile, care extrag din bogatul tezaur al artei populare, din civilizația satului, nenumărate soluții pentru creația lor și inovarea ei stilistică.

Afirmarea identității în contextual unei lumi globalizante și cu o tendință nivelatoare evidentă este un demers dificil, dar arta tocmai acest demers trebuie să-l realizeze pentru că nu există artă de valoare, dacă nu există identitate asumată și conștientizată subliniază Adriana Popa Cănița în studiul său *Trepte ale afirmării identității prin artă*. Este un demers temerar de mare actualitate, dar și un subiect sensibil, fragil, greu de prins în repere fixe și stabile și tocmai acest lucru l-a făcut Cănița Popa Adriana și tocmai de aceea, acest studiu, este cu atât mai prețios.

2 septembrie 2014

Timișoara

Prof. Univ. Dr. Rodica Banciu

Facultatea de Arte și Design

Universitatea de Vest

Timișoara

Gabriela Beja este doar unul dintre multele nume de artiști contemporani, pentru care arta populară are încă multe posibilități de exploatat, cercetat și valorificat în forme noi de expresivitate artistică.

Fig. 39. *Făclie* - 120/220 - Gabriela Beja

În arta de astăzi artiștii abordează stiluri complexe într-un limbaj modern și utilizează variate soluții tehnice și formale. Împotriva marilor diversități de manifestare în creația textilă regăsim artiști care apelează la tradiție, la arta populară pentru a le revalorifica în compoziții inedite. Întreținerea acestor tradiții creează posibilitatea înnoirilor autentice în arta noastră, iar revalorificarea, cu mijloacele artei moderne, a tezaurului artei populare dă unicitate și originalitate artei românești. Stiluri diverse iau naștere în cadrul unei direcții profund ancorată în bogăția filonului decorativ popular care se manifestă continuu până astăzi.

Nu se poate finaliza o incursiune în tapiseria contemporană fără numele **Șerbanei Drăgoescu**. **Șerbana Drăgoescu** este una dintre acele personalități complexe pentru care creația artistică este, în aceeași măsură, un angajament grav și definitiv dar și o formă de desăvârșită libertate. Complexitatea creației sale este consecința unei preocupări constante pentru dimensiunea culturală a actului artistic, pentru motivația și semnificația lui. Există o efervescentă căutare a limbajului adecvat fiecărui conținut și o căutare a tehnicilor artistice ca suporturi ale mesajului, în toată creația **Șerbanei Drăgoescu**. Numele ei s-a confundat pentru multă vreme cu noțiunea de avangardă în tapiseria contemporană. Artistei i s-a părut, întotdeauna, împărțirea artiștilor în: pictori, sculptori, artiști decorator, un nonsens. Această clasificare o consideră rigidă și crede că: *dacă simte nevoia, un artist se poate exprima în orice mod*. Acest mod de a vedea arta poate fi o posibilă explicație, a lucrărilor atât de diverse și originale ale artistei. **Șerbana Drăgoescu** este artistul complet și complex, artistul care întruchipează omul renașterii pregătit în multiple domenii și posesor al mai multor mijloace de exprimare. Multiple sunt formele de expresie prin care și-a întrupat artista crezurile, diverse tehnicile și materialele folosite în organizarea spațiului plastic. Spațiul plastic, din ciclurile Bărăgan, este legat de *spațiul mioritic* al lui Lucian Blaga - după propria mărturisire: "Acest mare

filosof pe care noi, românii, îl cunoaștem foarte puțin explică în „Spațiul mioritic” toată filosofia existențială a românilor, pornind de la ideea că, spre deosebire de conștient, inconștientul nu te trădează. Indiferent unde trăiești, în gena ta există acel lucru imuabil care te deosebește de ceilalți. Spre exemplu, nemții care trăiesc de secole pe teritoriul românesc nu aparțin spațiului mioritic. La fel rușii, ungurii [...] Plaiul, doinele ne reprezintă. Eu am avut o obsesie cu Bărăganul, cu acest orizont infinit și cu metamorfozele lui, am vrut să surprind această dimensiune filosofică pe care o explică Blaga. Poate că asta ne va ajuta să ne descoperim identitatea în acest moment al globalizării. Eu nu înțeleg prea bine niște lucruri. Pe de o parte, toți privim aceleași lucruri la televizor și avem aceleași probleme, pe de alta, fiecare țară vrea să fie percepută separat, ba chiar, ca în cazul Cataloniei, să se rupă dintr-un întreg. Adică un fel de naționalism exacerbat.”⁴⁰ Acestea sunt cuvintele unui artist puternic ancorat în problemele lumii contemporane, un artist care simte durerile celorlalți ca fiind ale lui, iar globalizarea o simte ca pe o amenințare directă.

Fig. 40. *Bărăgan 3* - Șerbana Drăgoescu

Șerbana Drăgoescu este o personalitate a artei românești contemporane puternic ancorată într-o identitate clar definită și asumată, fără ca acest lucru s-o stânjenească în căutările sale novatoare sau să-i deturneze mesajul profund ancorat în spiritualitatea românească. În interviul din 2010 mărturisește cu regret o realitate: “Acum suntem liberi, fiecare aleargă într-o parte și-n alta [...]. Încerc să înțeleg lumea în care trăim, dar nu știu dacă încercările mele mai interesează pe cineva. Artiștii vizuali nu au în momentul de față vizibilitate.”⁴¹

Tapiseria, ca punct central de atracție vizuală, însușește în formă și conținut, un univers poetic plin de căldură și sensibilitate, de care ne lipsim cu greu, cu atât mai mult, cu cât tapiseria contemporană, care a pulverizat practic toate canoanele ne îmbogățește, ne descătușează, ne sensibilizează pe noi oamenii *trăitori* într-o societate tot mai tehnicistă, care înstrăinează ființa umană de esența sa. Dacă *arta tapiserie* românești are în timp reprezentanți importanți care extrag din bogatul tezaur al artei poulare, din civilizația satului nenumărate soluții pentru creația lor și inovarea ei stilistică, acest lucru este evident și în arta picturii. Pictorii au recurs la același fond al civilizației țărănești pentru a-și exprima un crez, o constantă concepție artistică sau doar o posibilitate de exprimare plastică. Într-o formula clasică sau modernă lucrările lor stau mărturie în acest

⁴⁰ Drăgoescu, Șerbana. interviu realizat de Victoria Anghelescu, apărut pe cotidianul.ro., iulie, 2010

⁴¹ Drăgoescu, Șerbana. interviu realizat de Victoria Anghelescu, apărut pe cotidianul.ro., iulie, 2010

sens. Începând cu secolul al XIX-lea, secolul formării și afirmării națiunii române, o seamă dintre artiști își exprimă atașamentul față de poporul român prin tematica abordată în operele lor. Pictorii de la 1848, **Rosenthal**, **Negulici** și **Iscovescu**, au fost printre primii care s-au implicat cu dăruire și consecvență, prin opera și viața lor, în procesul de formarea și afirmare a națiunii române. Discursul lor plastic a fost coerent și constant pus în slujba acestui ideal. Cea mai cunoscută lucrare a lui **Constantin Daniel Rosenthal**, *România revoluționară* este o lucrare alegorică, un simbol al avântului revoluționar și al patriotismului. Alături de acești primi pictori, care ating în lucrările lor teme cu specific românesc, regăsim, în timp, alți și alți artiști care se opresc la teme legate de spațiul românesc, de sat, de tradiții, de arta populară, într-o etapă sau alta a creației lor. Chiar și cel mai tipic academist român, **Gheorghe Tattarescu**, pictor format la Roma, recurge la tematica țărănească redând în lucrările sale țărani cu o înfățișare asemănătoare personajelor mitologice conform metodei clasice idealizante. **Nicolae Grigorescu** este cel care va aduce un suflu nou în arta românească, apropiind-o mai mult de realitate. Artistul îi redă pe țărani cu chipuri tinere și vioaie în ambianța lor firească.

Fig. 41. *Țărâna din Muscel* - Nicolae Grigorescu

Primele decenii ale secolului al XX-lea au fost marcate de ideologia sămănătoristă și de viziunea sa idilică și patriarhală asupra satului. Mulți pictori au încercat să reconstituie arta lui Grigorescu, dar fără a reuși să se ridice la valoarea marelui maestru. **Arthur Verona** va prelua de la Grigorescu interesul pentru reprezentarea vieții satului dar picturilor sale le lipsește forța lăuntrică și par doar lucrări pur tehnice de notare a detaliului etnografic. Crearea unei arte cu un pronunțat specific național, pornind tocmai de la tematica țărănească nu poate fi singura și unica cale de exprimare ale acelor trăsături definitorii ale artei românești.

Cultura românească, la începutul secolului XX, se deschide larg și altor idei și alături de străvechi tradiții românești artiștii preiau creator noile tendințe ale culturii europene. Aderarea artiștilor români la curentele europene moderne se face totuși cu reticență, cu moderație și cu respingerea exceselor. Românii au un anume mod de preluări selective a influențelor și de asimilări care nu au dus la transformări de esență, ci la evoluții firești, specifice unei culturi puternic ancorată într-o structură valorică și stilistică proprie. În acest climat efervescent, de înfruntare a diverselor idei, apare creația lui **Ștefan Luchian**. Pictor al florilor cu un simț superior al decorativului, **Ștefan Luchian** are unele lucrări cu tematica legată de lumea satului, în care redă mai ales drama existenței umane. El este